

JACK

JACK

LONDON

CESTA

VOLVOX GLOBATOR

Jack London

CESTA

VOLVOX GLOBATOR

Jack London

The Road

Přeložila Olga Špilarová

Translation & Epilogue © Olga Špilarová, 2017

ISBN 978-80-7511-341-2

ISBN 978-80-7511-342-9 (epub)

ISBN 978-80-7511-343-6 (pdf)

Věnováno
Josiáši Flyntovi
To pravý, ze skla vyfouknutý

„Řečeno zkrátka, poznal jsem všechny
šťastné cesty, co jich na světě je.
Řečeno zkrátka, vím, že svědčí těm,
co nespí dlouho v jedné posteli,
dál musí jít, jak já to dělával,
objevovat svět, než stihne je smrt.“
— *Sestina královského tuláka*

DOZNÁNÍ

Ve státě Nevada žije žena, které jsem kdysi souvisle, bezostyšně několik hodin lhal. Nechci se jí omlouvat; od toho jsem daleko. Ale rád bych to vysvětlil. Naneštěstí neznám její jméno, tím méně její dnešní adresu. Kdyby náhodou padla na tyto řádky, doufám, že mi napíše.

Bylo to v Renu, Nevada, v létě roku 1892. Konal se výroční trh a město zaplavili zlodějčkové a drobní hazardní hráči, nemluvě o obrovské, nenasytné smečce tuláků. To hladoví *hobousové* udělali z Rena hladové město. *Syčeli* u kuchyňských vchodů domů místních vašnostů tak dlouho, až se dveře zavřely na zámek.

Zlé město *na futruňk*, tak tomu *hobousové* tenkrát říkali. Víím, že jsem propásl nejeden *košt*, i když jsem uměl *kajlovat* jako málokdo, přišlo-li na to *vyšomrovat brzdu* anebo *vymangelit* nějaké *plechy*. Byl jsem na tom tak prachbídne, že jsem jednoho dne proklouzl dozorcí na nádraží a vlezl do soukromého vozu milionáře na cestách. Vlak zrovna odjížděl, já se řítíl ke zmíněnému milionáři s portýrem v patách. Bylo to o fous, doběhl jsem k boháči ve chvíli, kdy se užuž po mně napřahoval. Na formality nebyl čas. „Dejte mi niklák na jídlo,“ vyhrkl jsem. A jako že jsem živý, ten milionář sáhl do kapsy a dal mi... do slova a do písmene... dvacet pět centů. Můj názor je, že nejspíš byl tak ohromený, že poslechl automaticky, a od té doby jsem vždycky jenom litoval, proč jsem si neřekl o dolar. Určitě bych ho dostal. Seskočil jsem z plošiny, zatímco portýr se chystal kopnout mě do obličeje. Netrefil se. Člověk má strašlivou nevýhodu, když chce skákat z nejnižšího schůdku vagónu a nesrazit si vaz na náspu, zatímco z plošiny nad ním se mu zuřící Etiopan snaží šlápnout do vizáže botou číslo padesát. Jenomže já měl niklák! Dostal jsem ho!

Ale abych se vrátil k ženě, které jsem tak nestydatě lhal. Bylo to večer během mého posledního dne v Renu. Vypravil jsem se na závody poníků a *zašel ke Slunci na oběd* – tj. neobědval. *Míthal jsem fábu*, a navíc tu právě dali dohromady jakýsi výbor pro veřejnou bezpečnost, který měl vyčistit město od vyhládlé chátry, do níž jsem spadal i já. Spousta mých bratří tuláků byla v *kleci*. O to naléhavěji ke mně přes chladné hřebený Sierry doléhalo volání slunných údolí Kalifornie. Ale než definitivně sklepnu z nohou prach Rena, čekají mě dva úkoly. Číslo jedna byl dostat se do *slepouše* transkontinentálního vlaku směr západ. Druhá položka byla sehnat *kejdu*. I mladík zaváhá, má-li nalačno podniknout celonoční jízdu na střeše vagónu vlaku, ženoucího se přes sněhové závěje, tunely a věčný sníh hor strmících do nebes.

Ona *kejda* ovšem představovala vážný problém. V tuctu domácností mě odmítli. Občas jsem musel vyslechnout urážlivé poznámky a poučení o jednom zamřížovaném útulku, kde bych měl po zásluze skončit. Nejhorší bylo, že podobné výroky byly až příliš opodstatněné. Proto jsem také hleděl zmizet na západ. Ulicemi krácel zákon a pásl po žebrácích a bezdomovcích. Měl pro mě už zamluvený pokoj v hotelu *U mříží*.

V některých domech mi zabouchli před nose, ani moji poníženou prosbu nevyslechli. V jiném neotevřeli. Stál jsem na zápraží a klepal jsem, a oni si mě prohlíželi oknem. Dokonce vyzvedli do vzduchu statného synka, aby přes ramena starších mohl vidět vandráka, který u nich doma najíst nedostane.

Začalo to vypadat, že budu muset pro jídlo k těm nejubožejším. Největší chudáci představují poslední útočiště hladového tuláka. Na největší chudáky je vždycky spoleh; nikdy neodmítnou hladové. Mnohokrát, po celých Spojených státech mi bylo odepřeno jídlo ve velkém domě na kopci, a pokaždé jsem ho dostat v chalupě u potoka nebo v mokřině s rozbitými okny ucpanými hadry a unavenou, sedřenou ženou. Ach, vy kupci s láskou k bližnímu! Jděte se učit k chudým; toliko chudí jsou milosrdní. Nedávají ani neodpírají z přebytku. Žádný přebytek nemají. Dávají – a nikdy neodmítnou – z toho,

co potřebují sami pro sebe, a velmi často to potřebují krutě. Kost hozená psovi není projevem lásky k bližnímu. Lásky k bližnímu znamená rozdělit se o kost se psem, jste-li právě tak hladoví jako on.

Zvlášť v jednom domě mě toho večera tvrdě odmítli. Okna verandy vedla do jídelny a uvnitř jsem uviděl muže ukusujícího paštiku – velkou, masitou paštiku. Stál jsem v otevřených dveřích, a zatímco se mnou mluvil, dál večeřel. Byl zámožný a z jeho blahobytu vzklíčila zášť vůči méně šťastným bratrům.

Moji žádost o něco do žaludku ostře přerušil: „Nevěřím, že chceš pracovat.“

Tohle ovšem bylo vedlejší. Nemluvil jsem o práci. Námětem hovoru mělo být jídlo. Pracovat jsem opravdu nehodlal; chtěl jsem odjet transkontinentálním nákladním vlakem na západ.

„Ty bys nepracoval, ani kdybys měl příležitost,“ dodal.

Pohlédl jsem na jeho mírnou ženu a věděl jsem, že kdyby tady neseděl ten kerberus, už bych si do paštiky zakrajoval. Jenže kerberus se cpal dál, takže bylo jasné, že má-li na mě vybýt, musím ho usmířit. Povzdychl jsem si a přijal jeho činorodou morálku.

„Ovšemže bych chtěl práci,“ blůfoval jsem.

„Tomu nevěřím,“ odfrkl.

„Tak si mě vyzkoušejte,“ sžíval jsem se s rolí.

„Dobrá,“ řekl. „Přijď zítra ráno na roh té a té ulice, jak je to vyhořelé skladiště. Nechám tě tam přidávat cihly.“

„Děkuju, pane. Přijdu.“

Zabručel a pokračoval v jídle. Vyčkával jsem. Po několika minutách vzhlédl, jako kdybych měl být už dávno pryč, a zeptal se: „Co je?“

„Já... čekám na něco k jídlu,“ řekl jsem tiše.

„Věděl jsem, že nechceš pracovat!“ zaburácel.

Měl samozřejmě pravdu, ale k tomuhle závěru musel dospět čtením myšlenek, protože jinak to jeho mozek zvládnout prostě nemohl. Ovšem protože žebrák musí být vtělená pokora, přijal jsem za svou jeho logiku, jako jsem prve přistoupil na jeho morálku.

„Víte, pane, mám hrozný hlad,“ vysvětloval jsem tiše. „A zítra ráno budu mít ještě větší. Představte si, jak velký budu mít hlad, až budu

celý den přidávat bez jediného sousta v žaludku. Zato když mi teď dáte najíst, budu na ty cihly silnější.“

Vážně můj argument zvažoval, zatímco jeho žena se užuž odhodlávala přimluvit, pak se však zarazila.

„Řeknu ti, co udělám,“ prohlásil mezi sousty. „Přijď zítra do práce a v poledne dostaneš zálohu, abys měl na oběd. Tak se pozná, jestli to myslíš doopravdy.“

„Do té doby ale...“ začal jsem. Přerušil mě.

„Kdybch ti dal teď najíst, víckrát tě neuvidím. Však já vás znám. Podívej se na mě. Já nikomu nic nedlužím. Nikdy jsem neklesl tak hluboko, abych se musel o jídlo doprošovat. Vždycky jsem si na ně vydělal sám. S tebou je ta potíže, že jsi nestydatý flákač. Vidím ti to na obličejí. Já jsem vždycky poctivě pracoval. Ke svému postavení jsem si pomohl sám. A ty můžeš dokázat totéž. Když budeš pracovat a budeš poctivý.“

„Jako vy?“ zeptal jsem se.

Běda, ani paprsek humoru neprozářil tu chmurnou, práci zdeptanou duši.

„Ano, jako já,“ opáčil.

„My všichni?“

„Ano, vy všichni,“ řekl hlasem plným přesvědčení.

„Ale kdybychom my všichni byli jako vy,“ řekl jsem, „kdo by se vám pak staral o cihly?“

Přisahám, že v očích jeho ženy se kmitl záblesk úsměvu. Pokud jde o něj, byl šokován – jestli tou strašnou představou reformovaného lidstva, ve kterém by nebyl k mání nikdo na házení cihel, anebo mou nehorázností, to se nikdy nedovím.

„Na tebe je škoda slov,“ rozkřikl se. „Klid se odsud, nevděčný spratku!“

Přešlápl jsem z nohy na nohu, abych potvrdil, že to mám v úmyslu, a zeptal jsem se: „A najíst nedostanu?“

Prudce vstal. Byl to statný muž. Já byl cizincem v cizí zemi a šel po mně zákon. Honem jsem vyrazil pryč. „Ale proč nevděčný?“ ptal jsem se v duchu, když jsem zabouchl branku. „Co mi kčertu dal,

že mi vyčítá nevděk?“ Ohlédl jsem se. Ještě pořád jsem ho viděl za sklem. Vrátil se ke své pašice.

Tou dobou jsem ztratil kuráž. Řadu domů jsem minul, aniž jsem se pokusil o štěstí. Všechny vypadaly stejně a žádný se mi nezdál opravdu *berdo*. Když jsem přešel asi šest bloků, setřásl jsem malomyslnost a *hodil kliku*. *Betl* byla vlastně hra, a když se mi karty nelíbily, mohl jsem si namíchat jiné. Rozhodl jsem se, že zkusím příští dům. V houstnoucím šeru jsem se k němu přiblížil zezadu, ke kuchyni.

Zlehka jsem zaklepal, a když jsem uviděl laskavou tvář ženy ve středních letech, jež mi otvírala, jako vnuknutím mě napadl *flák*, který budu vyprávět. Neboť vězte, že úspěch žebráka záleží na tom, jak dobrou historku umí nabídnout. Především musí *mengl* okamžitě odhadnout svoji obět. Pak musí vyprávět příběh, který bude vyhovovat osobnosti a temperamentu toho kterého posluchače. A tady vyvstává potíž; ve chvíli, kdy obět cejchuje, příběh už musí být v běhu. Na přípravu není čas. Jako mihnutím blesku musí vytušit povahu svého protějšku a vymyslet si *flák*, který zabere. Úspěšný *hobo* musí být umělec. Tvoří naprosto spontánně – a ne na námět zvolený z bohaté zásoby vlastní fantazie, nýbrž na téma, které vyčte z tváře osoby, jež stojí ve dveřích, ať je to muž, žena nebo dítě, člověk vlídný či mrzutý, štědrý či lakomý, dobré mysli či svárlivý. Žid nebo křesťan, černoch nebo běloch, rasista nebo rovnostář, křupan anebo světák, zkrátka kdokoli. Častokrát mě napadlo, že tomuto výcviku a tulácké minulosti vděčím za své úspěchy povídkáře. Abych *nemíhal modr*, byl jsem nucen vymýšlet si příběhy, které měly cejch pravdy. U kuchyňských dveří – čistě z nutnosti – dosáhnete oné přesvědčivosti a upřímnosti, které se žádají od spisovatelů. Také věřím, že právě tulácká léta ze mě udělala realistu. Realismus je to jediné, co můžete u kuchyňských dveří směnít za *šmakuládu*.

Vždyť umění je pouze svrchovaná dovednost, a ta zachrání nejedno *flák*. Vzpomínám si, jak jsem lhal na jedné policejní stanici ve Winnipegu, stát Manitoba. *Vrahoval* jsem tenkrát na západ Kanadskou pacifickou. *Šilingry* ovšem zajímalo, co jsem zač, a tak jsem jim to řekl, bez dlouhého rozmýšlení. Byly to suchozemské krysy, v srdci

pevniny, a jaká historka by pro ně mohla být lepší než námořnická? Při té mě nenačapají. I vyprávěl jsem tklivý příběh o svém životě na lodi zaprodané ďáblu, jménem Glenmore. (Jednou jsem nějakou Glenmore viděl kotvit v sanfranciské zátoce.)

Jsem anglický plavčík, začal jsem. A oni na to, že nemluví jako Brit. Musel jsem zaimprovizovat. Narodil jsem se ve Spojených státech, ale po smrti rodičů mě poslali do Anglie k dědovi a babičce. To oni mě dali do učení na Glenmore. Doufám, že mi její kapitán odpustí, jak jsem ho toho večera na winnipežské *šilcárně* vylíčil. Tak krutý! Tak brutální! Tak ďábelsky vynalézavý v mučení! To vysvětlovalo, proč jsem v Montrealu z Glenmoru utekl.

Ale jak to, že se toulám uprostřed Kanady a mířím na západ, když moji prarodiče žijí v Anglii? Hbitě jsem si přičaroval vdanou sestru v Kalifornii. Ona se o mě postará. Obšírně jsem rozváděl její andělskou povahu. Jenže ti bezcitní *šakalové* toho pořád neměli dost. Dobrá, v Anglii jsem se nalodil na Glenmore; kde se však loď toulala celé ty dva roky, než jsem ji v Montrealu opustil? A tak jsem vzal ty suchozemské krysy na cestu kolem světa. Zmitání řvoucím oceánem a napůl oslepení mocnými přívaly vln zápasili se mnou s tajfunem u břehů Japonska. Nakládali a vykládali jsme spolu zboží v přístavech sedmi moří. Zavezl jsem je do Indie, do Rangúnu, do Číny, nechal je roztloukat led poblíž Hornova mysu, až jsme konečně zakotvili v Montrealu.

A pak mi řekli, ať chvíli počkám, a jeden konstábl vyšel do noci, zatímco já se hřál u kamen a lámal si hlavu, jakou past na mě chystají.

V duchu jsem zaúpěl, když jsem ho uviděl vstoupit v patách za strážníkem. Ty tenké zlaté kroužky mu neprovlékl uchem cikánský rozmar; tu plet nezměnil ve vydělanou kůži žádný préríjní vítr; té kolébové chůzi nepřivkl v žádných sněhových závějích nebo na horském svahu. A v těch očích, když na mně utkvěly, se neomylně zrcadlilo sluncem vybělené moře. Běda, tady jsem měl svoje téma! A půltucet *šarachánů* čekalo, jak ho zpracuju – já, který se nikdy neplavil u břehů Číny ani kolem Hornova mysu, ve snu nezahlédl Indii nebo Rangún.